

LUND UNIVERSITY

Räddningstjänstutbildning för brandingenjörer - en utvärdering

Persson, Anders

1997

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Persson, A. (1997). *Räddningstjänstutbildning för brandingenjörer - en utvärdering*. (Evaluation studies; Vol. 1997:1). Department of Sociology, Lund University. <http://www.sociologi.lu.se/info/publ/soc/es/es1997-01.html>

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Anders Persson

Räddningstjänst- utbildning för brandingenjörer – en utvärdering

September 1997

SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN
LUNDS UNIVERSITET

Evaluation Studies

1997:1

Anders Persson är docent i sociologi och verksam vid
Sociologiska institutionen i Lund. Han anträffas på tel 046-222 34 60,
eller via e-mail Anders.Persson@soc.lu.se

Copyright © Anders Persson 1997

Grafisk design Infografen/Desktop

Produktion Informationsenheten, Sociologiska institutionen, Lund

Tryck Serviceenheten, Sociologiska institutionen, Lund 1997

ISBN 91-89078-12-8

Distribution

Sociologiska institutionen

Lunds universitet

Box 114

221 00 Lund

Innehåll

Bakgrund och tillvägagångssätt	4
Räddningstjänstutbildningens innehåll och arbetsformer	6
Resultat av uppföljningsstudien	8
Allmän värdering av räddningstjänstutbildningen	9
Bidrag till personlig utveckling och kritisk bedömningsförmåga	10
Utbildningens nytta	10
Problembaserat lärande	19
Förslag till förändringar från intervjupersonerna	20
Diskussion: räddningstjänstutbildning i tre spänningsfält	21
Teori och praktik	22
Yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling	23
Problembaserat lärande och traditionell undervisning	24
Sammanfattning och några övergripande åtgärdsförslag	26
Bilaga 1: Intervjuarguide	29
Bilaga 2: Uppföljningsenkät	32

Bakgrund och tillvägagångssätt

Räddningstjänstutbildningen (RUB) för brandingenjörer är en yrkeskvalificerande utbildning, vars huvudsakliga innehåll utgörs av räddningstjänst, ledning och ledarskap. För chefer på olika nivåer inom räddningstjänsten krävs RUB förutom brandingenjörsutbildning. Brandingenjörsutbildningen anordnas av Lunds tekniska högskola och omfattar 140 poäng, medan RUB anordnas av räddningsverket vid Räddningsskolan i Revinge och omfattar två terminers studier samt åtta veckors praktik. I utbildningsplanen beskrivs räddningstjänstutbildningens mål på följande sätt:

Utbildningen skall ge brandingenjörerna formell kompetens som räddningschef, ställföreträdare och befäl i utryckningsstyrka. Utgående från naturvetenskapliga, tekniska och beteendevetenskapliga grunder och erfarenheter från räddningsverksamheter, skall brandingenjören ges förutsättningar att planera, leda, utveckla, utvärdera och ansvara för verksamheten vid en kommunal räddningstjänst i fred och under höjd beredskap.¹

RUB har emellertid inte endast en snävt yrkeskvalificerande inriktning, utan den skall också främja studenternas personliga utveckling och bidra till att studenterna utvecklar förmåga till kritisk bedömning vilket också framgår av utbildningsplanen:

Utbildningen, ..., skall vara en yrkeskvalificerande utbildning. Den skall tillgodose kursdeltagarnas behov av förberedelse för yrkeslivet och räddningstjänstens behov av kvalificerad ledning

¹ *Räddningstjänstutbildning för brandingenjörer. Utbildningsplan*, Statens räddningsverk 1996, s 9.

i fred och under höjd beredskap. Tyngdpunkten i utbildningen skall ligga på räddningstjänst och ledning/ledarskap. Utbildningen skall också främja de studerandes personliga utveckling samt anordnas så att de utvecklar sin förmåga att kritiskt bedöma företeelser av skilda slag.²

I syfte att utveckla och förändra RUB genomförs ett omfattande utvärderingsprojekt under 1997. En del av detta projekt utgörs av utvärdering av genomförda utbildningar. Utvärderingen planerades helt och genomfördes delvis av docent Kurt Gestrelus. Då han dessvärre pga sjukdom tvingats avbryta utvärderingsarbetet, har författaren till denna rapport slutfört projektet — av praktiska skäl förmodligen inte helt i enlighet med ursprungliga intentioner³.

I föreliggande rapport redovisas resultat från tre datainsamlingar: 1. uppföljningsintervju med 35 slumpmässigt utvalda yrkesverksamma brandingenjörer från räddningstjänstutbildningarna 1992-95; 2. enkätundersökning bland samma 35 studenter om utbildningens nytta i förhållande till faktiskt upplevda förhållanden inom räddningstjänsten; och 3. utvärderingsenkät från utbildningen 1996. Syftet med rapporten är att ge ett huvudsakligen empiriskt informerat underlag till förändrings- och utvecklingsarbetet inom räddningstjänstutbildningen.

² A.a, s 4.

³ Slutförandet av projektet har skett i samråd med Magnus Qvant, Räddningsskolan i Revinge, som också har läst och kommenterat en tidigare version av denna rapport vars innehåll jag dock är ensam ansvarig för.

Räddningstjänstutbildningens innehåll och arbetsformer

Brandingenjörernas räddningstjänstutbildning omfattar som nämnts två terminers studier och åtta veckors praktik. Innehållet i utbildningen speglas kanske enklast genom att man redogör för utbildningens olika moment.

RUB består av åtta olika moment. I det moment som kallas Insatsmiljöer är syftet att ge kännedom om "de händelser, situationer och miljöer räddningsstyrkor arbetar i"⁴.

I utbildningsmomentet Räddningsteknik fokuseras de fordon, materiel, metoder och människor som behövs vid räddningsinsatser. Syftet med denna del av utbildningen är att kursdeltagaren skall lära sig att använda nämnda resurser på rätt sätt vid rätt tillfälle.

Utbildningsmomentet Räddningstaktik syftar till att lära kursdeltagarna att använda tillgängliga räddningsresurser för att nå önskat resultat.

Momentet Ledning har som syfte att få kursdeltagarna att tillgodogöra sig ett grundläggande sätt att se på och utöva ledning som möjliggör chefskap inom räddningstjänsten.

Utbildningsmomentet Ledarskap syftar till att på grundval av beteendevetenskap påvisa teoretiska och praktiska förutsättningar för att kursdeltagarna ska kunna fungera som gruppmedlem, utbildare och ledare.

Planering är ett utbildningsmoment som handlar om ej operativa aktiviteter inom räddningstjänsten i syfte att ge kursdeltagaren förmåga att arbeta förebyggande vad gäller brand och olyckor. I momentet ingår undervisning om lagstiftning, planering av räddningsinsatser, informationsinsatser, beredskapsplanläggning mm.

I utbildningsmomentet Hälsa behandlas hälsans betydelse för det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet ur folkhälsosynpunkt och ur gruppens och individens perspektiv. I momentet ingår också hälsoaspekter på den speciella arbetsmiljön inom räddningstjänsten.

⁴ Utbildningsplanen, s 12.

Utbildningsmomentet Praktik omfattar åtta veckors befälspraktik inom räddningstjänsten. Under praktikperioden genomförs också en särskild uppgift av beskrivande slag.

Indelningen i utbildningsmoment ger endast en formell bild av RUB. Detta beror på att man i praktiken lägger upp en stor del av utbildningen som s k problembaserat lärande (PBL). Problembaserat lärande utgör vad som kan kallas en participativ pedagogik, till skillnad från auktoritär pedagogik, och innebär att studenten blir medaktör i lärprocessen. Studenten får en aktiv roll och ges möjlighet att ta större ansvar för sina studier. Läraren får träda tillbaka något och fungerar mer som handledare.

I utbildningsplanen för RUB anges syftet med det problembaserade lärandet vara att ge utbildningen helhet och mening. Konkret innebär problembaseringen att utbildningen genomförs som en serie teman, vilka speglar centrala arbetsområden inom den praktiska räddningstjänsten t ex "personolycka", "kemikalieolycka" och "brand".

Räddningstjänstutbildningen har utformats mot bakgrund av en pedagogisk grundsyn som återges i utbildningsplanen, vilken skall genomsyra utbildningen. Följande sägs också i utbildningsplanen:

Effektivt lärande sker bland annat genom att utbildningsmiljön och utbildningshjälpmedel är av tillräckligt hög kvalitet. Men framför allt åstadkommes detta genom att lärare och elever gemensamt medverkar i och tar ansvar för utbildningens uppläggning, innehåll och utvärdering samt att genomförandet präglas av självständighet, ansvar, förtroende och respekt.⁵

Utbildningsplanen avspeglar ett värdefullt pedagogiskt medvetenhetsarbete som att döma av planer och liknande sätter sin prägel på en avsevärd del av utbildningen. I det sammanhanget måste dock nämnas att stora delar av utbildningen inte läggs upp som problembaserat lärande. I den utvärderingsenkät som gjordes efter RUB 1996⁶ framgår att utbildningsmomentet Ledarskap, som har ett dominerande beteendevetenskapligt inslag, i hög grad består av traditionella arbetsformer med föreläsningen i centrum.

⁵ A.a, s 10.

⁶ Utvärderingsenkäten 1996 utformades och samlades in av Kurt Gestrelus.

Resultat av uppföljningsstudien

Våren 1997 intervjuades 35 brandingenjörer som genomgått räddningstjänstutbildning. Intervjun bestod av frågor om olika bakgrundsdata, värdering av RUB, utbildningens nytta och bidrag till personlig utveckling och kritisk bedömningsförmåga, värdering av problembaserat lärande, förslag till förändringar av utbildningen och övriga synpunkter (intervjuarguide finns med som bilaga 1). Tyngdpunkten i intervjun låg således på räddningstjänstutbildningens tre, tidigare nämnda, övergripande mål samt problembaserat lärande. I samband med intervjun gjordes också en enkät (bilaga 2), vilken i huvudsak handlade om utbildningens nytta.⁷

De 35 intervjupersonerna är spridda över hela landet. 28 av dem är män och 7 kvinnor. Genomsnittsåldern är ca 30 år, kvinnorna har en lägre genomsnittsålder än männen. De intervjuade har slutfört räddningstjänstutbildningen mellan åren 1992 och 1995 och representerar således fyra olika utbildningskullar. Alla har arbeten med anknytning till räddningstjänsten. Arbetsinnehållet varierar men huvudsakligen arbetar intervjupersonerna med analyser, utvärderingar, utbildning, konsultation och myndighetsutövning. En stor del har också beskrivit sin arbetssituation med orden personalplanering, personalarbete och budgetarbete.

⁷ Uppföljningsintervjuerna med sammanhängande enkäter har genomförts av fem tidigare studenter inom RUB: Peter Eriksson, Anders Karlsson, Gunnar Ohlén, Elisabeth Söderberg och Elisabeth Öquist, vilka nu är verksamma som utbildare inom räddningsverket. Intervjuarguiden utformades av rapportförfattaren medan enkäten om utbildningens nytta tillverkades av Kurt Gestrelus. Intervjuerna bandades och levererades utskrivna till författaren. En översiktlig analys av intervjuerna som underlag för denna rapport har gjorts av Monica Wendel, student i organisationssociologi vid Lunds universitet.

Allmän värdering av räddningstjänstutbildningen

I intervjuerna framkommer att utbildningen varit bra och givande men att den också har påtagliga brister. Utbildningen har innehållit alltför mycket operativa inslag och alltför litet förebyggande verksamhet (i intervjuerna talas för det mesta allmänt om utbildningens förebyggande inslag, ibland konkretiserar intervjupersonerna och säger då t ex brandsyn, byggregler och hantering av brandfarlig vara). Vidare anses utbildningen brista i förberedelse för rollen som arbetsledare, i vilket innefattas personalfrågor och personalproblem. Utbildningsmomentet Ledning anses vidare vara i behov av utveckling, i synnerhet framhålls att ledningsspelen bör vara mera realistiska ("Mer om bränder i varuhus, än om jumbojets som störtar i slottet", som någon uttryckte det) och också inriktas mot ledning vid större insatser. Värdet av samarbete med andra yrkeskategorier inom räddningstjänsten och av mer kunskaper om kommunala, privata och statliga resurser vad gäller t ex miljö och hälsa, framhålls också. Samarbetet med andra yrkeskategorier inom räddningstjänsten anses kunna påbörjas inom RUB, t ex genom närmare koppling till brandmästarutbildningen. Allmänt anses RUB ligga på en felaktig nivå ("närmare brandman än brandingenjör") vilket anses sammanhänga med att handledarnas kompetens inte är representativ för brandingenjörsarbete. En del menar att handledningen varit undermålig och att det hade varit bättre med en personlig handledare utbildningen igenom.

Förutom ovanstående framhålls som mest negativt med RUB den svaga integrationen med såväl brandingenjörsutbildningen vid LTH, andra utbildningar vid Räddningsskolan som andra institutioner i samhället. Det riktas också negativ kritik mot lärarnas kompetens och föreläsningarnas kvalitet. Slutligen påpekas att utbildningens kvalitet varit ojämn, vilket ibland exemplifieras med konkreta utbildningsavsnitt.

Som positivt med utbildningen framhålls möjligheten att få arbeta under eget ansvar och därigenom kunna påverka utbildningen. Samövningarna med brandmästarkursens deltagare värderas också positivt, eftersom arbetslivet innebär samarbete med denna yrkeskategori. Som positivt anförs också olika konkreta utbildningsavsnitt.

Bidrag till personlig utveckling och kritisk bedömningsförmåga

Utbildningen anses till viss del ha bidragit till intervjupersonernas personliga utveckling. Främst anses utbildningens problembaserade pedagogiska metod ha svarat för detta: dels därför att man fått arbeta problemlösande och dels på grund av att arbetet skett i grupp. Vidare anses utbildningens beteendevetenskapliga moment ha ökat förståelsen för andra personers värderingar och handlande, vilket framhålls som personlighetsutvecklande. En del intervjupersoner menar vidare att räddningstjänstutbildningen i ännu större grad skulle ha kunnat bidra till personlig utveckling om utbildningen varit mer individualiserad och studenterna fortlöpande fått mer personlig feedback.

När det gäller utveckling av kritisk bedömningsförmåga anses RUB ha bidragit till denna tack vare den problembaserade metoden. Det framhålls att man lärt sig att "se saker från olika infallsvinklar", vilket är en fördel vid rapportläsning och beslutsfattande. I intervjuerna framkommer emellertid också att utvecklingen av den kritiska bedömningsförmågan skulle ha kunnat vara ännu mera positiv om större utrymme hade givits åt diskussioner och feedback i samband med praktiska övningar

Utbildningens nytta

I samband med intervjun med de 35 slumpmässigt utvalda brandingenjörer som genomförde RUB åren 1992-95, gjordes också en enkätundersökning som innehöll frågor om de åtta i RUB ingående utbildningsmomentens nytta i förhållande till det egna arbetet inom räddningstjänsten. I det följande redovisas resultat från enkätundersökningen, liksom svaren på intervjufrågorna om vad i utbildningen man ansett sig ha mest resp. minst nytta av i sitt arbete.

Låt mig emellertid först i förbigående antyda några problematiska drag hos nyttoperspektivet på utbildning. Trots att innehållet i yrkeskvalificerande utbildning bestäms med hänvisning till nytta, vet man inte förrän i efterhand om utbildningsinnehållet faktiskt varit nyttigt eller ej, vilket har att göra både med den praktiska verksamhetens föränderlighet och med att lärandet kan vara bristfälligt. Nyttoperspektivet är i allmänhet också ett väldigt inskränkt sätt att se på utbildning och kunskap. Det äger främst sin tillämpning på "kokboks-kunskap", smal och omedelbart tillämpbar kunskap. För utbildning som är långsiktigt personlighetsförändrande är det svårt att hävda att den ena eller andra aspekten av utbildningsinnehållet är "nyttig". Nyttoperspektivet lämpar sig kort sagt för en viss sorts kunskap, men inte för annan.⁸ Snarlik kritik mot enkäten om utbildningens nytta riktas för övrigt av en del av dem som besvarat den: ett utbildningsmoment kan vara både befogat och värdefullt trots att det inte är nyttigt i det framtida arbetet.

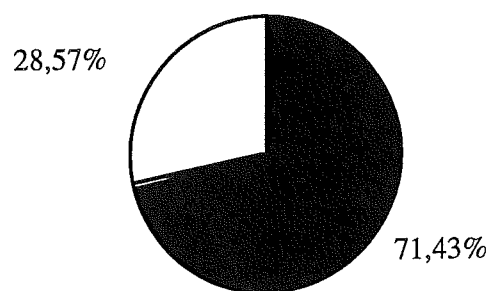
Frågorna i enkäten bestod av påståenden vilka respondenten fick förhålla sig till med hjälp av fyra fasta svarsalternativ: ett starkt och ett svagt instämmande resp. ett starkt och ett svagt avståndstagande. Eftersom påståendet som respondenterna hade att instämma i eller ta avstånd från innebar att man skulle ta ställning till om utbildningsmomentet varit av *stor* nytta för arbetet, betyder förmodligen det svagare instämmandet att man anser sig ha haft nytta av utbildningen. För att göra framställningen mer överskådlig har jag slagit samman de instämmande svarsalternativen till ett plusalternativ och de två avståndstagande till ett minusalternativ.

Först kan då konstateras att om samtliga svar på totalt 20 frågor summeras, utgör ca 62 % starka eller svaga instämmanden i att man haft stor nytta av utbildningen medan 38 % innebär starka eller svaga avståndstaganden. Det finns en överrepresentation av de svagare, såväl positiva som negativa svarsalternativen.

Mot denna bakgrund kan vi nu titta på bedömningen av olika utbildningsmoments nytta. Avsnittet *Insatsmiljöer* intecknades av en fråga och utfallet framgår av diagrammet nedan.

⁸ För vidare kritiska resonemang om utbildningsnytta se Anders Persson, *Skola och makt. Om viljan till kunskap, beroendet av utbildning och tvånget att gå i skola*, Carlssons bokförlag 1994, i synnerhet kapitlet "Kunskapsdefinition och beroendet av utbildning".

Diagram 1: Nyttan av utbildningsmomentet Insatsmiljöer

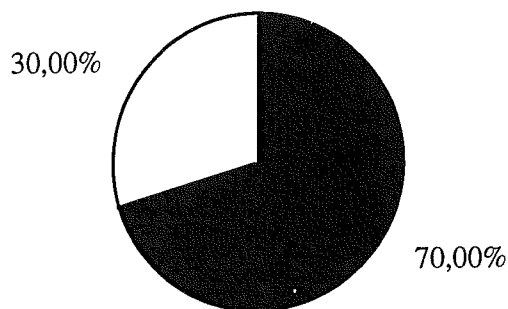

■ + □ -

Drygt 70 % instämmer alltså starkt eller svagt i påståendet att just utbildningsmomentet Insatsmiljöer varit av stor nytta i det egna arbetet inom räddningstjänsten.

När det gäller utbildningsmomentet Räddningsteknik är mönstret ungefär detsamma, vilket framgår av diagrammet nedan.

Diagram 2: Nyttan av utbildningsmomentet Räddningsteknik

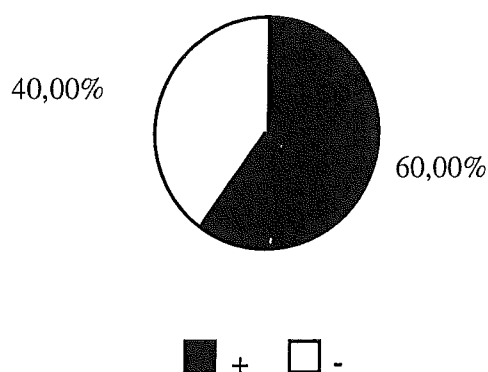

■ + □ -

Eftersom resultatet är en sammanvägning av två frågor om utbildningsmomentets innehåll ger detta sätt att presentera data inte en helt rättvisande bild av olika delar som ingår i utbildningsmomentet: resultatet blir ett slags medelvärde för de två delarna i utbildningsmomentet. Här måste därför sägas att den del som handlar om arbetsmiljö anses som nyttigare än den del som handlar om fordon, materiel och metoder.

Utbildningsmomentet Räddningstaktik belystes i två frågor och utfallet blev 60 % starkt eller svagt instämmande och 40 % starkt eller svagt avståndstagande, vilket framgår av diagram 3.

Diagram 3: Nyttan av utbildningsmomentet Räddningstaktik

Utbildningsmomentet Ledning bedöms som nyttigt i ungefär lika stor utsträckning som föregående, vilket framgår av diagram 4.

Här ingick tre frågor om olika avsnitt men utfallet vad gäller de enskilda frågorna avvek inte nämnvärt från det sammantagna resultatet.

Diagram 4: Nyttan av utbildningsmomentet Ledning

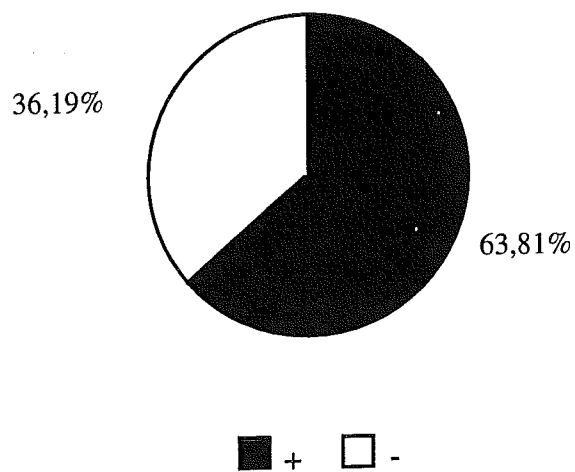
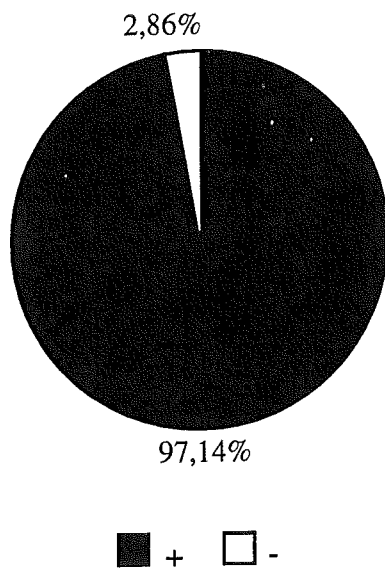

Diagram 5: Nyttan av utbildningsmomentet Ledarskap

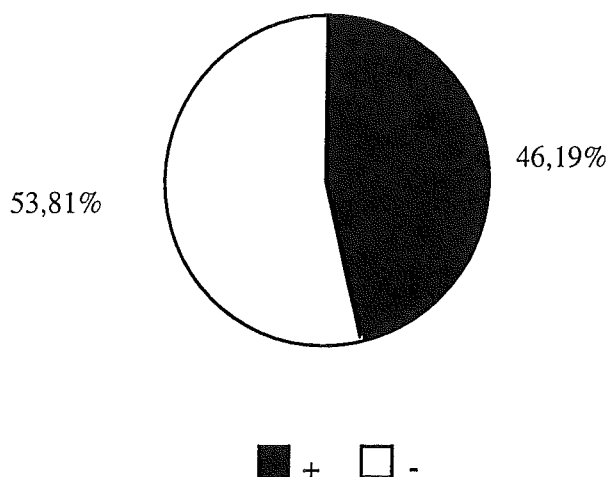

Utbildningsmomentet Ledarskap, som endast var föremål för en fråga, är det som avviker mest från det övergripande mönstret. Drygt 97 % av de svarande instämde starkt eller svagt i att de hade haft stor nytta av denna del av utbildningen i sitt arbete, vilket framgår av diagram 5 på föregående sida.

Bland samtliga svar finns här dessutom det största antalet starkt instämmande i nyttopåståendet: nästan hälften av respondenterna delar helt uppfattningen att de haft stor nytta av utbildningen i ledarskap i sitt arbete.

Det utbildningsmoment som kallas Planering innesluter en rad olika avsnitt och i enkäten ställs hela sex frågor om momentet. Respondenternas värdering av detta moment avviker negativt från de övriga: utbildningsmomentet är det enda där en större andel tar avstånd från än instämmer i påståendet om utbildningens nytta. Av diagrammet nedan framgår att endast 46 % av de svarande instämmer starkt eller svagt i att de haft nytta av utbildningen i sitt arbete.

Diagram 6: Nyttan av utbildningsmomentet Planering

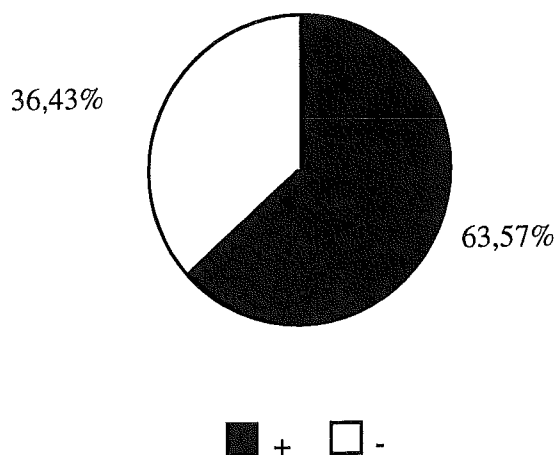

Om vi nu tittar på respondenternas värdering av detta utbildningsmomentets sex olika delar, framgår att utfallet för tre av dem i stort sett överensstämmer med det sammanvägda resultatet av enkäten i sin helhet: 60-70 % av respondenterna instämmer starkt eller svagt i att

de haft nytta av utbildningen. Det är alltså helt och hållet den negativa värderingen av tre avsnitt inom utbildningsmomentet som ger utslag. De tre momenten är räddningstjänstplanering, räddningstjänstlagstiftning och beredskapsplanläggning. Avsnittet beredskapsplanläggning anser endast omkring 20 % av respondenterna att de haft nytta — ingen enda att de haft stor nytta — av i sin yrkesverksamhet.

Utbildningsmomentet Hälsa faller också in i det övergripande 60-40-mönstret, som framgår av diagram 7.

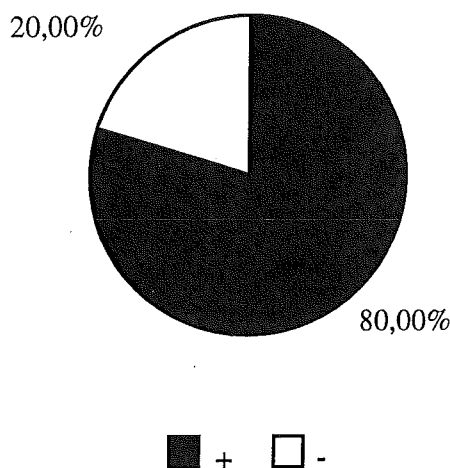
Diagram 7: Nyttan av utbildningsmomentet Hälsa

Det ska dock sägas att resultatet påverkas mycket negativt av svaren på frågan om det kursavsnitt som handlar om planering och ledning av fysisk träning. Av samtliga kursavsnitt inom hela utbildningen värderas detta som mest onyttigt av respondenterna.

När det slutligen gäller utbildningsmomentet Praktik anses detta genomgående som nyttigt, vilket framgår av diagrammet nedan.

Diagram 8: Nyttan av utbildningsmomentet Praktik

Vi kan nu komplettera den litet stela kvantitativa framställningen med svar på intervjufrågorna om vad i utbildningen man anser sig ha haft mest resp. minst nytta av i arbetet. Svaren bekräftar på sätt och vis det som framkom i enkäten.

Nyttan bedöms självfallet i förhållande till de faktiska arbetsuppgifter man har. Eftersom intervjupersonerna har varierande befattningar och arbetsuppgifter inom räddningstjänsten, påverkar detta bedömningen av utbildningens nytta. Några utbildningsmoment har emellertid framhävts som nyttiga av de flesta: avsnitten i utbildningen som handlar om planering och utvärdering av utbildning, ledarskap, UGL (= Utveckling av grupp och ledare), beteendevetenskap och informationsteknik. Man menar dock att dessa delar tog alltför liten del av utbildningstiden i anspråk.

Som minst nyttigt framhålls utbildningsmomentet om det förebyggande arbetet, vilket anses bero på att momentet fått alldeles för liten del av utbildningstiden. Det avvek alltså inte från arbetets krav, utan hade snarare så liten omfattning att det hade små förutsättningar att göra nytta i arbetet. Ett utbildningsmoment som kallas "rapport-

skrivning enligt Backman" framställs av helt andra skäl som onyttigt: det anses inte användbart i arbetet inom räddningstjänsten.

Som sammanfattning kan sägas att av de 35 slumpmässigt utvalda brandingenjörerna från utbildningarna 1992-95 upplever en större andel räddningstjänstutbildningen som nyttig i förhållande till arbetet än som upplever den som onyttig. Sammantaget anser 60 % av de svarande att de haft nytta av RUB i sitt arbete. Tittar vi på de olika utbildningsmomenten så är det likaledes 60 % som anser sig ha haft nytta av vad de lärt sig inom momenten Räddningstaktik, Ledning och Hälsa. Andelen stiger till 70 % när det gäller utbildningsmomenten Insatsmiljöer och Räddningsteknik, till 80 % i fråga om Praktik och till hela 97 % när det gäller Ledarskap. Möjligen, men jag är inte säker, finns här ett samband mellan hur praktiskt tillämpbart utbildningsinnehållet är och vad man anser om nyttan. Det finns naturligtvis anledning att reflektera över detta utfall vid planeringen av den framtida räddningstjänstutbildningen. Det är då viktigt att tänka på att inte endast försöka rättfärdiga olika utbildningsmoment genom att göra dem praktiskt tillämpbara, utan att också försvara det faktum att utbildning på denna nivå med nödvändighet har inslag som inte är omedelbart praktiskt tillämpbara.

Sammanställningen av utvärderingsenkäten 1996 kan användas som hjälpmedel vid sådan reflektion. I den enkäten ställdes en mängd frågor om de olika utbildningsmomentens betydelse för räddningstjänsten, effektivitet och vetenskaplighet. Resultatet av enkäten är att RUBs innehåll anses ha stor betydelse för räddningstjänsten, medan bedömningen av utbildningens effektivitet varierar betydligt mer.

När det gäller utbildningens betydelse för räddningstjänsten finns emellertid några avsnitt som anses mindre betydelsefulla: beredskapsplanläggning och planering och ledning av fysisk träning. Samma tendens, om än svagare, gör sig också gällande i fråga om de utbildningsavsnitt som av de slumpmässigt utvalda kursdeltagarna 1992-95 bedömdes som mindre nyttiga.

Problembaserat lärande

I intervjuundersökningen efterfrågades också brandingenjörernas värdering av problembaserat lärande och vilken betydelse det arbets-sättet haft för intervjupersonen efter utbildningen. Uppfattningarna om problembaserat lärande är många men de kan i stora drag hänfö-ras till två poler: mycket positiv resp. mycket negativ. Till detta kan läggas att en del intervjupersoner anser sig ha haft stor nytta av det problembaserade arbetssättet i sitt arbete, trots att de är negativa till metoden.

Bland det som värderas som positivt med problembaserat lärande är dess realitetsförankring. Metoden överensstämmer väl med hur man arbetar inom räddningstjänsten. Eftersom metoden innebär mycket grupparbete anser flera intervjupersoner att man lärt sig myc-ket om hur en grupp fungerar och hur en grupp fås att samarbeta.

Grupparbetandet framhålls av andra som det mest negativa med problembaserat lärande, de eviga gruppmosättningarna anses vara tidsödande och det berättas att vissa grupper använde det problemba-serade arbetssättet "endast när lärarna var närvarande". Bland det ne-gativa med PBL framhålls också att lärarna var okunniga om meto-den och följaktligen oförmögna att hantera den.Handledningen, som är så framträdande i det problembaserade lärandets lärarroll, anses av en del som dålig och oengagerad. Den problembaserade undervis-ningen anses av en del av dem som är negativa som "flummig, inef-fektiv och tidsödande" och det framhålls att traditionell undervisning kan ha fördelar i vissa delar av utbildningen. Några intervjupersoner efterlyser traditionell undervisning och dess tydliga studentstyrning.

Förslag till förändringar från intervjupersonerna

I intervjuerna ges olika förslag till förändringar av RUB, av vilka de mest frekvent förekommande återges i punktform nedan:

- Fokusera befälsrollen, inte brandmannadelen;
- Förankra RUB bättre i räddningstjänstens faktiska förhållanden;
- Mer samarbete med andra yrkeskategorier inom räddningstjänsten — redan under utbildningen;
- Flera gästföreläsare från räddningstjänsten;
- Mer undervisning i förebyggande verksamhet;
- Bättre samordning mellan brandingenjörsutbildningen och RUB.

Diskussion: räddningstjänstutbildning i tre spänningsfält

All utbildning vilar på och genererar spänningar och motsättningar. Det kan handla om spänningar mellan hur utbildningsanordnaren och den som blir utbildad föreställer sig meningen med den senares utbildning. Det kan röra olika intressenters mer eller mindre oförenliga krav på utbildningens innehåll. Det kan vara fråga om sociala motsättningar som växer in i utbildningssammanhanget. Det kan vara personliga konflikter som genereras hos dem som blir utbildade.

Ett sätt att hantera sådana spänningar i utbildningssammanhang är helt enkelt att bekämpa deras framträdelseformer genom förtryckande maktutövning, genom glorifierande retorik eller genom den genomsnittlighetsfilosofi som i det svenska utbildningssystemet givits beteckningen "objektivitet". Ett annat sätt att hantera spänningar är att bejaka deras existens och försöka förstå dem och deras utbildningsmässiga konsekvenser. Rätt hanterade kan spänningar leda till utveckling.

Uppföljningsintervjuerna visar att räddningstjänstutbildningen befinner sig i åtminstone tre spänningsfält. Det första har att göra med förhållandet mellan teori och praktik. Det andra utgörs av spänningen mellan de studerandes yrkeskvalificering och vetenskapliga och personliga utveckling. Det tredje spänningsfältet bildas när problembaserat lärande konfronteras med traditionell undervisning. I det följande ska jag kort diskutera dessa spänningsfält.

Teori och praktik

I verkligheten är teori och praktik sammantvinnade men i utbildningssystemet görs ofta en distinkt skillnad dem emellan. Detta har säkerligen att göra med utbildningssystemets särskilda roll i det moderna samhället. Ur det förindustriella yrkeslivets modellinlärning växte successivt ett utbildningssystem fram, som var distanserat från arbetslivet och som i allt högre grad kom att sysselsätta sig med abstrakt kunskap. Det har säkert också att göra med den statushierarki som olika kunskapsformer har kommit att bli inordnade i. Skillnaden mellan teori och praktik upprätthålls också av hur man går tillväga för att motivera individer för studier: teoretiskt omotiverade anses praktiskt motiverade.

I yrkeskvalificerande utbildning står praktiska kunskapsformer ofta i ett problematiskt förhållande till teoretiska. Detta beror i hög grad på att de studerandes förväntningar styrs av beteckningar som "yrkeskvalificerande" resp. "teoretisk" utbildning. Den som söker sig till en yrkesutbildning förväntar sig naturligtvis att lära ett yrke, medan t ex en någorlunda välinformerad sociologistudent knappast har sådana förväntningar.⁹

Spänningen mellan teori och praktik går som en röd tråd genom uppföljningsstudien. Respondenterna värderar konsekvent utbildningsinnehållet i förhållande till sina arbetserfarenheter. Kritiken av räddningstjänstutbildningen handlar i hög grad om att utbildningen inte i tillräcklig grad eller på ett dåligt sätt speglar arbetet inom räddningstjänsten. Här tror jag det är viktigt att, utan att negligera kritiken, vara medveten om att en utbildning aldrig kan spegla en yrkesverksamhet fullt ut. Anordnare av yrkeskvalificerande utbildning måste kunna övertyga studenterna om att det inte går att i utbildningssammanhanget förbereda för alla tänkbara konkreta variationer i arbetet. Lärare och studenter bör därför vara involverade i en fortlöpande reflektion kring förhållandet mellan teori och praktik.

⁹ Se vidare om spänningar mellan teori och praktik inom universitetsutbildning i Anders Persson, *Nyfikenhet, kritiskt tänkande och kvalitet*, Lunds universitet: Utvärderingsenheten 1996.

Yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling

En annan spänning som framträder i yrkesutbildning är spänningen mellan studentens yrkeskvalificering och personliga och vetenskapliga utveckling. Självklart kan yrkeskvalificering vara en del av personlighetsutvecklingen, men lika självklart kan den som utbildas se yrkeskvalificeringen som en nödvändig förutsättning för det framtida inträdet i yrket och skilja detta från sin personlighet. Studenten kan välja att disciplinera sig under yrkeskvalificeringens krav av instrumentella skäl, för att med andra ord få nödvändiga poäng och examina. Denna disciplineringsakt, som liknar vad jag i andra sammanhang kallat ytfostran, har en helt annan karaktär än den personlighetsutveckling som också antas bli resultatet av utbildning som vilar på vetenskaplig grund. Utvecklingen handlar i hög grad om att förändra sitt tänkande: enligt vissa studier från dualistiskt tänkande i termer och av t ex rätt och fel, över relativistiskt tänkande till analytiskt, kritiskt¹⁰. Utbildningens personlighetsutvecklande drag tycks mer inriktat på djupet hos de personer som utbildas. I allmänhet tycks det också vara svårare för studenten att anpassa sig instrumentellt till personlighetsutvecklande inslag i utbildningen, varför sådana inslag oftare resulterar i öppet motstånd.

Om en utbildning syftar till att främja studenternas växt som människor t ex genom att träna deras kritiska tänkande, helt oberoende av hur goda framtida yrkesutövare de har förutsättningar att bli, utvecklas ett spänningsfält mellan de krav som yrket ställer och de krav som utbildningsanordnaren menar att den mänskliga växten ställer. Man kan naturligtvis fråga sig varför en utbildningsanordnare ska lägga sig i en blivande räddningschefs personlighetsutveckling så länge han eller hon tillfredsställande tillgodogör sig de delar av utbildningen som ger nödvändiga redskap för att utöva yrket? Samma fråga kan ställas inom lärarutbildningen, läkarutbildningen osv. I alla

¹⁰ I stället för att utveckla detta ytterligare hänvisar jag till den sortens forskning om studentutveckling som representeras av William Perry, *Forms of Intellectual and Ethical Development in the College Years*, Holt, Rinehart & Winston 1970. En kort beskrivning av Perrys resultat finns i min tidigare nämnda skrift *Nyfikenhet, kritiskt tänkande och kvalitet*. Ett aktuellt arbete inom området är Lisbet Berg, *Studieløpet. Om tidsbrukvalg, faglige valg og kunnskapsteoretiske valg*, NIFU 1997.

yrkeskvalificerande utbildningar som omfattas av högskolelagens krav på att utbildningen ska bidra till utveckling av kritisk bedömningsförmåga och liknande, kan den frågan ställas. Här får utbildningsanordnaren då argumentera för utbildningsinslag som ofta står i ett spänningsfyllt förhållande till varandra. En argumentationslinje är att hävda att yrket kräver t ex kritisk bedömningsförmåga. En annan är att hävda att sådana utbildningar går på två ben, yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling, och att inget av dem är viktigare än det andra samt att de ibland står i ett spänningsfyllt förhållande till varandra.

Problematiken finns i all yrkeskvalificerande utbildning som dessutom ska vila på vetenskaplig grund. Den gör utbildningssammanhanget spännings- och ibland konfliktfyllt. Det är viktigt att inte dölja detta förhållande, utan att i stället bearbeta det inom ramen för utbildningen.

Problembaserat lärande och traditionell undervisning

Problembaserat lärande är en form av pedagogik som ifrågasätter såväl den gängse student- som lärarrollen. Studentens roll i ett problembaserat lärande kan beskrivas som ett medaktörsskap i läroprocessen. Han eller hon förväntas ta ansvar för lärandet och därmed spela en mycket mer aktiv roll än i traditionell undervisning. Lärares roll blir mera handledarens eller snarare processkötarens. Läraren sköter läroprocessen genom att organisera dess rammar.

Det svenska utbildningssystemet organiseras i allmänhet inte som problembaserat lärande. Snarare är läraren en synnerligen aktiv aktör, medan eleven/studenten är passiv. Ett avgörande styrinstrument är examinationen, vilken ofta utformas på ett sätt som befrämjar snabb inläring och glömska.

Problembaserat lärande, liksom andra former av participativ pedagogik, har därför att kämpa mot en traditionell undervisningskultur

som många lärare och elever/studenter av förklarliga skäl internaliserat. Reformen av det slag som problembaserat lärande representerar, mottas därför för det mesta entusiastiskt av en del, medan andra gör motstånd.

I RUBs utbildningsplan föreskrivs att problembaserat lärande skall tillämpas. Av uppföljningsintervjuerna framgår att tillämpningen långt ifrån är oproblematiserad. Lärare anses okunniga i problembaserade arbetsmetoder. En del av de intervjuade studenterna uppvisar ovilja att engagera sig i det mer krävande problembaserade lärandet och tycks hellre vilja bli skedmatade i den betydligt mer bekväma traditionella undervisningen. Följaktligen kritiserar de "avsaknaden av styrning" och anser att arbetet är alltför fritt. En del studenter verkar föredra den mer traditionella undervisningen de säkerligen har vant sig vid, andra har den motsatta uppfattningen. En intervjuperson svarar så här på frågan om vilket det starkaste intrycket av PBL var:

Mycket arbete! Det var en ovana att få allting serverat från LTH. Under räddningstjänstutbildningen fick man ju själv gräva efter både frågor och svar. Många var irriterade över detta då, men nu har nog många insett värdet av PBL, för det är ju så det fungerar i verkligheten.

Sätten att tala om undervisningen antyder emellertid att det problembaserade lärandet kanske inte gått på djupet i RUB och dessutom läggs en stor del av utbildningen upp som traditionell, huvudsakligen föreläsningsbaserad undervisning. Att utbildningen inte är längre än två terminer gör det dessutom svårt att träna in ett arbetssätt som så radikalt skiljer sig från de undervisningsformer som många av RUB-studenterna säkerligen är vana vid från sina tidigare studier.

Sammanfattning och några övergripande åtgärdsförslag

I det följande ska jag mycket kort sammanfatta rapporten och formulera ett antal förslag till åtgärder.

Syftet med föreliggande rapport är att ge ett underlag för förändrings- och utvecklingsarbetet inom räddningstjänstutbildningen. Rapporten bygger på tre undersökningar: en uppföljande intervjuundersökning med slumpmässigt utvalda brandingenjörer ur fyra utbildningskullar åren 1992-95; en enkät om utbildningens nytta i samma brandingenjörsgrupp; och delvis på en utvärderingsenkät från utbildningen 1996.

Undersökningarna visar att RUB upplevts som bra och givande på en mängd olika sätt men att det också finns brister. I det stora hela upplevs utbildningen som nyttig, i betydelsen att man i yrkesverksamheten haft nytta av det man lärt sig, men nyttan varierar kraftigt mellan olika utbildningsmoment. Hela 97 % av dem som besvarade enkäten anser att utbildningsmomentet Ledarskap varit nyttigt, medan endast 47 % ansett att de haft nytta av utbildningsmomentet Planering. Övriga utbildningsmoment hamnar mellan dessa ytterligheter. Dessa resultat bör man tillgodogöra sig medveten om att nytta är ett problematiskt begrepp.

RUB är inte endast en yrkeskvalificerande utbildning, utan den ska också bidra till studenternas personliga utveckling och kritiska bedömningsförmåga. I intervjuerna framkommer att RUB till viss del bidragit till detta och att detta främst kan tillskrivas den pedagogiska metod som tillämpas inom en stor del av utbildningen, det s k problembaserade lärandet. Utbildningens bidrag till personlig utveckling och kritisk bedömningsförmåga skulle ha kunnat vara större om utbildningen varit mer individualiserad och givit utrymme för mer personlig feedback, inte minst i samband med praktiska övningar.

I rapporten har också diskuterats tre spänningsfält som påverkar räddningstjänstutbildningen: spänningen mellan teori och praktik; mellan yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling; samt mellan problembaserat lärande och traditionell undervisning. Dessa och snarlika spänningar finns i all utbildning, i synnerhet kanske yrkeskvalificerande utbildning på högre nivå, och det är viktigt att inte försöka dölja dem utan att snarare bearbeta dem för att avlocka dem utveckling.

Syftet med denna rapport är som nämnts att ge ett underlag för förändrings- och utvecklingsarbete och förutom de bidrag som kommit ut ur intervju- och enkätundersökningar vill jag dessutom ge några mer övergripande förslag till åtgärder.

1. Det har konstaterats att RUB befinner sig i tre spänningsfält: mellan teori och praktik; mellan yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling; och mellan problembaserat lärande och traditionell undervisning. Dessa spänningar kan vara förlamande eller utvecklande, beroende på hur man hanterar dem. Enligt mitt sätt att se på utbildning skulle RUB utvecklas av att all inblandad personal och studenter var för sig och tillsammans fortlöpande reflekterar över och bearbetar dessa spänningar vid studiedagar, studentintroduktioner och liknande.
2. När det gäller spänningarna mellan teori och praktik resp. yrkeskvalificering och personlig/vetenskaplig utveckling, synes det framför allt viktigt att klargöra gränserna mellan yrkespraktikens och det vetenskapliga tänkandets fält. Först då kan dessa fås att interagera med varandra inom ramen för utbildningen. Att döma av en del av de intervjuade studenternas förväntningar, tycks de föreställa sig RUB som en alltigenom yrkeskvalificerande utbildning. Så är inte fallet, utan utbildningen skall också bidra till studenternas personliga och vetenskapliga utveckling. Utbildningen skulle säkerligen tjäna på att klargöra detta och att hålla samtalet mellan det praktiska och det teoretiska levande. Ett sådant samtal kan säkerligen göras till ett återkommande inslag i utbildningen och här kan tex yrkesverksamma brandingenjörer som genomgått RUB säkert bidra, ungefär på det sätt som skett i uppföljningsintervjuerna.

3. RUB har kommit långt när det gäller att utveckla en progressiv syn på lärande. En del resultat i denna utvärdering tyder dock på att en pedagogisk diskussion om vad problembaserat lärande innebär — för lärarrollen och studentrollen — skulle kunna utveckla utbildningen än mer. Kanske behöver personalen fortbildning i PBL? Kanske behöver studenterna introduceras och tränas bättre i PBL? När det gäller studenternas träning är det viktigt att hela utbildningen görs problembaserad.
4. I intervjuerna kommer ofta fram att RUB skulle tjäna på ett utvecklat samarbete med andra: med brandingenjörsutbildningen vid LTH, med andra utbildningar vid Räddningsskolan, med kommunala räddningstjänster, samt med andra relevanta institutioner. Hur stort detta behov är i verkligheten kan inte jag uttala mig om men i intervjuerna aktualiseras denna fråga ofta.
5. Den enkät som gjorts i syfte att utvärdera den senast genomförda räddningstjänstutbildningen 1996 har delvis använts som underlag för denna rapport. Utvärderingsenkätens detaljeringsgrad är dock så hög att dess resultat förmodligen bäst nyttiggörs av undervisande lärare. Därför bör den sammanställning som gjorts distribueras till samtliga inblandade lärare.
6. Fortlöpande utvärdering av RUB är viktigt, inte minst därför att utbildningen nu är inne i ett förändringsskede. Förutom kursvärderingar kan t ex en utvärderingspanel — bestående av både representanter för olika inblandade intressenter och utomstående i egentlig mening — tillskapas. Utvärderingar som görs av externa bedömare, t ex vart tredje år, och som föregås av intern självvärdering kan också vara värdefulla.

Bilaga 1: Intervjuarguide

Intervjuarguide — för intervjuer med brandingenjörer från kurserna 1992-95

Bakgrund

Intervjun ingår i en utvärdering av räddningstjänstutbildning för brandingenjörer. I utbildningsplanen beskrivs utbildningens inriktning så här:

Utbildningen, som sammanlagt omfattar 46 veckor, skall vara en yrkeskvalificerande utbildning. Den skall tillgodose kursdeltagarnas behov av förberedelse för yrkeslivet och räddningstjänstens behov av kvalificerad ledning i fred och under höjd beredskap. Tyngdpunkten i utbildningen skall ligga på räddningstjänst och ledning/ledarskap. Utbildningen skall också främja de studerandes personliga utveckling samt anordnas så att de utvecklar sin förmåga att kritiskt bedöma företeelser av skilda slag.

Intervjuns syfte är att insamla tidigare kursdeltagares värdering av:

- utbildningens nytta i förhållande till intervjupersonens arbete med avseende både på räddningstjänst och ledning/ledarskap;
- utbildningens bidrag till intervjupersonens personliga utveckling;
- utbildningens bidrag till intervjupersonens kritiska bedömningsförmåga;
- utbildningens pedagogiska uppläggning, s k problembaserat lärande (PBL).

Intervjufrågor

1. Bakgrundsdata

- 1.1 Ålder?
- 1.2 Kön?
- 1.3 Utbildningsår?
- 1.4 Nuvarande befattning/arbete?
- 1.5 Beskriv din nuvarande arbetssituation!

2. Allmän värdering av räddningstjänstutbildningen

- 2.1 Hur värderar du idag rent allmänt räddningstjänstutbildningen?
- 2.2 Har din uppfattning om räddningstjänstutbildningen förändrats sedan du avslutade den?
- 2.3 Om "ja" på fråga 2.2: Hur och varför har uppfattningen förändrats?
- 2.4 Är det något du kommer ihåg som särskilt positivt med räddningstjänstutbildningen? Vad i så fall?
- 2.5 Är det något du kommer ihåg som särskilt negativt med räddningstjänstutbildningen? Vad i så fall?

3. Räddningstjänstutbildningens nytta i förhållande till arbetet

- 3.1 Introducera och ge intervjupersonen tid att besvara "Enkät för brandingenjörer från kurserna 1992-95"
- 3.2 Vad i utbildningen har du haft mest nytta av i ditt arbete hittills?
- 3.3 Vad i utbildningen har du haft minst nytta av i ditt arbete hittills?

4. Räddningstjänstutbildningens bidrag till personlig utveckling

- 4.1 Har räddningstjänstutbildningen på något sätt bidragit till din personliga utveckling?
- 4.2 I så fall: Hur?
- 4.3 Anser du att utbildningen på något sätt skulle ha kunnat bidra till din personliga utveckling men inte gjorde det?
- 4.4 Om "ja": På vilket sätt?

5. Räddningstjänstutbildningens bidrag till kritisk bedömningsförmåga

- 5.1 Har räddningstjänstutbildningen bidragit till utvecklingen av din kritiska bedömningsförmåga?
- 5.2 I så fall: Hur?
- 5.3 Anser du att utbildningen bättre skulle ha kunnat bidra till utvecklingen av din kritiska bedömningsförmåga?
- 5.4 Om "ja": På vilket sätt?

6. Värdering av problembaserat lärande

- 6.1 Räddningstjänstutbildningen läggs upp i enlighet med en pedagogisk metod som kallas "problembaserat lärande" (PBL). Vilket var det starkaste intryck som denna metod gav dig?
- 6.2 Har det sättet att organisera studierna på något sätt påverkat ditt sätt att utföra arbetet eller på något annat sätt påverkat dig efter utbildningen?
- 6.3 Om "ja": Hur?

7. Förslag till förändringar av räddningstjänstutbildningen

- 7.1 Ser du, med utgångspunkt från din erfarenhet, några brister i räddningstjänstutbildningen?
- 7.2 I så fall: Vilka?
- 7.3 Hur skulle du mot den bakgrunden vilja förändra utbildningen?
- 7.4 Hur tror du att brandingenjörens arbetssituation kommer att förändras i framtiden och hur ska detta speglas i utbildningen?

8. Övrigt

- 8.1 Övriga synpunkter på räddningstjänstutbildningen, intervjun eller annat?

Bilaga 2: Uppföljningsenkät

Enkät för Brandingenjörer från kurserna 1992-1995

Med tanke på mina erfarenheter av kommunal räddningstjänst vill jag ge uttryck för mina åsikter om räddningstjänstutbildningen genom att kryssa för de påståenden som bäst stämmer överens med mina åsikter.

1. Huvudavsnitt *Insatsmiljöer* syftar till att ge erfarenhet av räddningstjänstens karaktär och arbetsmiljö
 - a) Utbildningen, om hur man identifierar och beskriver händelser inom räddningstjänsten samt på dessa grunder bedömer händelsernas utveckling, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.

☐ jag är av precis samma åsikt
☐ jag lutar åt samma åsikt
☐ jag lutar åt motsatt åsikt
☐ jag är av precis motsatt åsikt
2. Huvudavsnittet *Räddningsteknik* syftar till att ge kompetens att, utifrån kunskap om fordon, materiel och metoder, använda tillgängliga resurser på rätt sätt, vid rätt tillfälle.
 - a) Utbildningen, om hur man utifrån kunskap om fordon, materiel och metoder kan förklara och utnyttja förmågan hos och sammansättningen av de enheter som ingår vid räddningsinsatser, har jag hittills haft stor nytta av i min kommunala räddningstjänst.

☐ jag är av precis samma åsikt
☐ jag lutar åt samma åsikt
☐ jag lutar åt motsatt åsikt
☐ jag är av precis motsatt åsikt

- b) Utbildningen, om hur människan påverkas av de olika arbetsmiljöer som utmärker räddningsinsatser, har jag hittills haft stor nytta av i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
3. Huvudavsittet *Räddningstaktik* syftar till att ge kompetens till ett taktiskt agerande genom att utnyttja tillgängliga resurser för att nå ett önskat mål.
- a) Utbildningen, om hur man enligt ett ingenjörsmässigt förhållningssätt identifierar och analyserar räddningssituationer, bedömer och beslutar erforderliga insatser i förhållande till syfte, skadans art och resurserna samt förutsäger utvecklingen av insatsen med hänsyn till tagna beslut, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- b) Utbildningen, om hur man utvärderar räddningsinsatser samt hur man utifrån en taktisk modellkunskap hanterar räddningsinsatser, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
4. Huvudavsnittet *Ledning* syftar till att ge kompetens att säkerställa att tillgängliga resurser samordnas och utnyttjas på bästa sätt för att förelagd uppgift skall kunna lösas. Kompetensen skall innebära ett grundläggande synsätt för ledning.

- a) Utbildningen, om räddningstjänster och samverkande organisationer samt om att tjänstgöra som räddningsledare, stabschef eller funktionschef i en räddningsstab, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- b) Utbildningen, om stabstjänstens uppbyggnad och organisation, val och användning av tillgängliga kommunikationsvägar samt ledningsorganisationens anpassning till situationens krav, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- c) Utbildningen, om samarbetet mellan roll, taktik och ledarskap samt den lagstiftning som reglerar ledningen av räddningsinsatser, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
5. Huvudavsnittet *Ledarskap* syftar till att ge kompetens att fungera som gruppmedlem, utbildare och ledare.
- a) Utbildningen, om att på vetenskaplig grund utveckla teoretiska och praktiska förutsättningar för att fungera som gruppmedlem, utbildare och ledare, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt

6. Huvudavsnittet *Planering* syfter till att ge kompetens att arbeta med att förebygga brand och andra olyckor.
- a) Utbildningen, om de lagar och förordningar som reglerar den kommunala räddningstjänsten, de lagar som reglerar förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare samt de praktiska konsekvenser dessa lagar medför för verksamheten, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- b) Utbildningen, om att på basis av räddningstjänstlagstiftningen och en riskanalys hantera en brandsyn och en remiss, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- c) Utbildningen, om insatsplanering för räddningsinsatser och upprättandet av en räddningstjänstplan, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- d) Utbildningen, om den kommunala beredskapsanläggningen för totalförsvarsplanläggningen samt grunderna för och åtgärder vid mobilisering, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt

- e) Utbildningen, om planering och genomförande av informationsinsatser med utgångspunkt i behovsanalyser hos olika målgrupper, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- f) Utbildningen om sambandet mellan förebyggande och operativa verksamheter samt utvärdering av effekterna av den planerade verksamheten, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
7. Huvudavsnittet *Hälsa* syftar till att ge kompetens att förstå hälsans betydelse för det psykiska och fysiska välbefinnandet utifrån gruppens och den enskilde individens synvinkel.
- a) Utbildningen, om hälsans betydelse för det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet utifrån gruppens och den enskilde individens synvinkel, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt

- b) Utbildningen, om hur man uppnår och bibehåller en fysisk prestationsförmåga som minst motsvarar kraven enligt Arbetarskyddsstyrelsens anvisningar för rökdykning, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- c) Utbildningen, om sambandet mellan fysisk prestationsförmåga, säker arbetsmiljö och effektiva räddningsinsatser, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
- d) Utbildningen, om hur man planerar och leder fysisk träning, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt
8. Huvudavsnittet *Praktik* syftar till kompetens att delta i räddningstjänst
- a) Praktiken, beträffande att delta i räddningsinsatser, planeringsaktiviteter och utbildningssituationer, har jag hittills haft stor nytta i min kommunala räddningstjänst.
- ☐ jag är av precis samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt samma åsikt
 - ☐ jag lutar åt motsatt åsikt
 - ☐ jag är av precis motsatt åsikt